

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενου Ερευνητικού Έργου
1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την
ενίσχυση των Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την
προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας

Τίτλος Ερευνητικού Έργου:

Αναπαριστώντας τις κοινωνικές ανισότητες: Διαφορετικότητα, ταυτότητες και πολιτική σε ένα συγκριτικό πλαίσιο

Επιστημονικός/ή Υπεύθυνος/η:

Τηλέμαχος Ιατρίδης

Φιλικός προς τον αναγνώστη τίτλος:

DIVIDE-IN

Επιστημονική Περιοχή:

Κοινωνικές επιστήμες

Φορέας Προέλευσης και Χώρα:

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Φορέας Υποδοχής:

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συνεργαζόμενος Φορέας:

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ποσό Χρηματοδότησης: 141.048 €

Διάρκεια Χρηματοδότησης: 36 μήνες

Σύνοψη Ερευνητικού Έργου

Το πρόγραμμα έχει ως αντικείμενο τις κοινωνικές αναπαραστάσεις και πολιτικές χρήσεις της εξαιρετικά διαδεδομένης σήμερα έννοιας 'διαφορετικότητα', υπό το πρίσμα της κοινωνικής και πολιτικής ψυχολογίας. Οι στόχοι του προγράμματος αντιστοιχούν σε τρεις δέσμες ερευνητικών ερωτημάτων:

α) Κοινωνικές αναπαραστάσεις της διαφορετικότητας: νοήματα που αποδίδονται στον όρο 'διαφορετικότητα' σε σχέση με ποικίλες κοινωνικές κατηγορίες, από μέρους διαφορετικών μεταξύ τους κοινωνικών ομάδων· κατανοήσεις των κοινωνικών σχέσεων στις οποίες εγγράφονται τα νοήματα που αποδίδονται στη διαφορετικότητα.

β) Ταυτότητες και πολιτική: κοινωνικές ταυτότητες που ενεργοποιεί ο λόγος για τη διαφορετικότητα, στρατηγικές και στόχοι των διαδικασιών ταύτισης σε διαφορετικά κοινωνικο-πολιτικά πλαίσια· διαχρονική συγκρότηση του πολιτικού λόγου για τη διαφορετικότητα και πολιτικά προτάγματα στα οποία αναφέρεται ο λόγος αυτός.

γ) Συνέπειες ως προς την κοινωνική ανισότητα: επιδράσεις ειδικά του ατομικιστικού λόγου για τη διαφορετικότητα στις αναπαραστάσεις της κοινωνικής ανισότητας σήμερα.

Τα ερωτήματα αυτά θα εξεταστούν με ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους, στα πλαίσια μιας συγκριτικής προσέγγισης ως προς, αφενός, τους φορείς (ποιοι κάνουν λόγο) και τους στόχους (για ποιους γίνεται λόγος) του περί διαφορετικότητας λόγου και, αφετέρου, του χωροχρονικού πλαισίου στο οποίο αρθρώνεται ο συγκεκριμένος λόγος. Ως προς το χωροχρονικό πλαίσιο ειδικά, η έρευνα θα εξετάσει συγκριτικά πώς συγκροτείται ο λόγος περί διαφορετικότητας στην Ελλάδα και στην Κύπρο από μέλη πολιτικών οργανώσεων και ακτιβιστές, καθώς και στα πρακτικά των κοινοβουλίων Ελλάδας και Κύπρου την τελευταία 20ετία.

Πρωτοτυπία του Ερευνητικού Έργου

Αν και ο όρος 'διαφορετικότητα' είναι σχετικά νέος στο δημόσιο λόγο, σπάνια στη διεθνή βιβλιογραφία έχει αποτελέσει *αντικείμενο* συστηματικής εμπειρικής έρευνας. Η κοινωνική ψυχολογία ειδικότερα έχει εστιάσει την προσοχή της κυρίως στο σχεδιασμό πολιτικών σε διομαδικό επίπεδο, σωρεύοντας σημαντικά στοιχεία για συγκεκριμένα μοντέλα διαχείρισης της πολιτισμικής και άλλης ετερογένειας (π.χ. πολυπολιτισμικά μοντέλα, «αχρωματοψία»). Το DIVIDE-IN συνδυάζει τη βασική έρευνα με αντικείμενο τις νοηματοδοτήσεις της 'διαφορετικότητας' (π.χ. Πώς χρησιμοποιείται ο λόγος για τη διαφορετικότητα, σε τι πλαίσια και με τι στόχους; Ποιες κοινωνικές κατηγορίες αφορά; Σε τι είδους κατανοήσεις του κοινωνικού κόσμου εγγράφεται;) και τη διερεύνηση των *επιδράσεων* ορισμένων δημοφιλών ιδεών για τη διαφορετικότητα ως προς την αναπαράσταση του κοινωνικού κόσμου και των κοινωνικών ανισοτήτων ειδικότερα.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο το DIVIDE-IN επιχειρεί έναν «τριγωνισμό» χρησιμοποιώντας μικτές μεθόδους (ποιοτικές και ποσοτικές, νατουραλιστικό και πειραματικό σχεδιασμό) και ποικίλες πηγές δεδομένων (συνεντεύξεις με τυχαίους συμμετέχοντες, ακτιβιστές και πολιτικές ομάδες· κοινοβουλευτικά πρακτικά· δεδομένα από το Twitter· ερωτηματολόγια και συστηματική παρατήρηση). Επιμέρους καινοτόμα χαρακτηριστικά του προγράμματος είναι επίσης τα εξής:

- Εξετάζοντας τη συγκρότηση του δημόσιου λόγου για τη διαφορετικότητα στην Ελλάδα και την Κύπρο αποφεύγουμε την αναγωγή των όποιων διαφορών στα δύο πλαίσια σε πολιτισμικές και συναφείς διαφορές, δίνοντας αντίθετα έμφαση στην ιστορική και πολιτική συγκρότηση του δημόσιου λόγου σε κάθε πλαίσιο.
- Παρακολουθώντας την ιστορική ανάδυση και εξέλιξη του δημόσιου λόγου για τη διαφορετικότητα εξετάζουμε ολιστικά τις διαδικασίες κατασκευής ταυτοτήτων, αποφεύγοντας να δώσουμε μονομερώς έμφαση στις συγχρονικές τους όψεις.
- Η χρήση δεδομένων από το Twitter προάγει την ισχνή ως τώρα βιβλιογραφία για την παραγωγή δημόσιου λόγου σε ένα μέσο διαρκώς αυξανόμενης σπουδαιότητας.

Αναμενόμενα αποτελέσματα & Αντίκτυπος του Ερευνητικού Έργου

Το πρόγραμμα προάγει τη γνώση σε ζητήματα αιχμής στην κοινωνική και πολιτική ψυχολογία, σε καθεμιά από τις τρεις δέσμες ερευνητικών ερωτημάτων που εξετάζονται.

α) Η διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων της διαφορετικότητας καλύπτει ένα σημαντικό κενό στη βιβλιογραφία. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι οι νοηματοδοτήσεις της διαφορετικότητας, παρά το θεωρητικό ενδιαφέρον του ζητήματος, παραμένουν σχεδόν ανεξερεύνητες.

β) Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις της διαφορετικότητας εξετάζονται εδώ σε συνάρτηση με πολιτικά προτάγματα και διαδικασίες ταύτισης – οπτική που επικοινωνεί με την προβληματική της διαλεκτικής σχέσης συμπερίληψης και αποκλεισμού, ενώ εμπλουτίζει τη διεθνή βιβλιογραφία σε ζητήματα όπως οι αναπαραστάσεις των διακρίσεων και της πολιτειότητας.

γ) Όσον αφορά ειδικά την επίδραση του λόγου για τη διαφορετικότητα στις αναπαραστάσεις της κοινωνικής ανισότητας, το πρόγραμμα ελέγχει και επεκτείνει πρόσφατες έρευνες που υποδεικνύουν ότι ο ατομικιστικός συγκεκριμένα λόγος για τη διαφορετικότητα έχει αμφιλεγόμενες ή και δυσμενείς επιδράσεις σε αυτό το επίπεδο, εκλογικεύοντας εν τέλει την ανισότητα.

Κοινωνικός αντίκτυπος. Οι τρεις αυτές δέσμες ερευνητικών ερωτημάτων κατατείνουν στο αίτημα του εμπειρικού ελέγχου του λόγου για τη διαφορετικότητα στα πλαίσια της καταπολέμησης των διακρίσεων, του αποκλεισμού και της ανισότητας. Ο έλεγχος αυτός είναι κρίσιμος ειδικά σήμερα, δεδομένης της ευρείας διάδοσης αυταρχικών κοινωνικών και πολιτικών λόγων, και έχει άμεσο αντίκτυπο σε όλους τους εμπλεκόμενους σε μία agenda εναντίον των διακρίσεων και ανισοτήτων (ακτιβιστές, ΜΚΟ και πολιτικά κόμματα, οργανισμούς και εκπαιδευτικούς φορείς υπεύθυνους για την ανάπτυξη παρεμβάσεων σε αντιρατσιστική κατεύθυνση). Γνωρίζουμε ενδεχομένως πολλά και οπωσδήποτε χρειάζεται να μάθουμε περισσότερα για τα επιχειρήματα και τις τακτικές όσων αντιστρατεύονται τα δικαιώματα των μειονοτήτων μεταξύ άλλων, αλλά χρειάζεται επίσης να εξετάσει κανείς κριτικά τις παραδοχές και την πολιτική δυναμική όσων τοποθετούνται από την άλλη πλευρά, σε μια προοπτική κατανόησης και αντιμετώπισης των διακρίσεων και της ανισότητας.

Η σημασία της χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση του προγράμματος από το ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. υποστηρίζει τη βασική έρευνα σε ένα πεδίο με σημαντικό επιστημονικό και κοινωνικό αντίκτυπο, χωρίς η έρευνα αυτή να προσανατολίζεται στην πρόταση παρεμβάσεων ή εφαρμογών. Αυτό δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός κριτικού προγράμματος έρευνας, που μπορεί εν τέλει να παράξει καινοτόμα αλλά και χρήσιμα αποτελέσματα.

Επιπλέον, η χρηματοδότηση από το ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. προσφέρει σημαντική υποστήριξη στα μέλη ΔΕΠ του ελληνικού Πανεπιστημίου για την υλοποίηση των ερευνητικών τους σχεδίων, καθώς και σε νέους ερευνητές που έχουν ολοκληρώσει ή εκπονούν το διδακτορικό τους.

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
communication@elidek.gr
www.elidek.gr